

ділів може відбуватись перерозподіл одержаної прибавочної вартості, що дозволяє прискорити або уповільнити темпи відтворювальних процесів у кожному конкретному випадку залежно від потреб ринку або внутрішніх потреб корпорації.

Таким чином, маючи дані щодо структури ціни на готову продукцію (співвідношення постійних, змінних витрат та існуючої норми прибутковості) по кожному структурному підрозділу (фактичні дані) та необхідні пропорції накопичення можна визначити необхідні пропорції для забезпечення певного типу відтворювальних процесів по кожному із структурних підрозділів.

Включення у схему відтворення К. Маркса періоду обороту капіталу різної тривалості дозволило ув'язати теорію відтворення та теорію криз. Відтворення являє собою єдність процесів обігу та виробництва. К. Маркс зазначав: «Умови безпосередньої експлуатації та умови реалізації не тотожні. Вони не лише не співпадають у часі та місці, але й за сутністю різні. Перші обмежуються лише продуктивною силою суспільства, другі обмежуються пропорційністю різних галузей виробництва та споживчою силою суспільства» [6, с. 268].

Висновки

У запропонованій моделі перерозподілу прибавочної вартості в межах корпоративного об'єднання вертикального типу можна зрозуміти дію механізму відтворювання залежно від перерозподілу грошових потоків, зміни структури вартості та забезпечення необхідного співвідношення між темпами відтворювальних процесів в окремих структурних підрозділах.

Література

1. Бандурин А.В. Деятельность корпораций. – М.: Буквица, 1999. – 600 с.
2. Брейли Р., Майерс С. Принципы корпоративных финансов: Пер. с англ. – М.: ЗАО «Олимп–Бизнес», 1997. – 1120 с.
3. Грідчина М.В. Корпоративні фінанси (зарубіжний досвід і вітчизняна практика): Навч. посіб. – 2-ге вид, стереотип. – К.: МАУП, 2002. – 232 с.
4. Кукура С.П. Теория корпоративного управления. – М.: ЗАО «Издательство» Экономика, 2004. – 478 с.
5. Левицька І.В. Теоретичні підходи до визначення корпоративного управління // Наукові праці – Київ, Національний університет харчових технологій. – №24, 2008. – С. 103–107.
6. Маркс К. Капитал. Т. 1 // Маркс К., Энгельс Ф. Сочинения. – М.: Политиздат. – 1963. – Т. 23 – 847 с.
7. Орехов С.А. Диверсифицированные корпоративные объединения: Проблемы статистического анализа. – М.: Буквица, 2000. – 160 с.
8. Орехов С.А, Селезнев В.А. Теория корпоративного управления. – М.: МЭСИ, 2004. – 380 с.
9. Орехов С.А., Селезнев В.А. Основы корпоративного управления: учебник. – М.: Маркет ДС, 2006. – 408 с.
10. Чернышев С. Современные корпорации. Монография. http://www.ckp.ru/biblio/text okpr/16_151.htm
11. Хошимура Ш. Теория воспроизводства и накопления капитала / Ш. Хошимура [Пер с англ. Общ. ред. В.С. Дадаева]. – М.: Изд-во «Прогресс», 1978. – 255 с.

В.В. КОВАЛЕНКО,
к.е.н., доцент, Українська академія банківської справи Національного банку України,
Л.М. ЄРІС,
к.е.н., доцент, Українська академія банківської справи Національного банку України

Оцінка ефективності присутності іноземного капіталу і фінансова безпека банківської системи

У статті розглядаються основні передумови доступу іноземного капіталу в банківську систему України. Визначено проблеми, що стосуються капіталізації банківської системи України. Надана характеристика перевагам і недолікам доступу іноземних банків у банківський сектор України. Доведено доцільність та ефективність діяльності банків з іноземним капіталом на території України.

В статье рассматриваются основные предпосылки доступа иностранного капитала в банковскую систему Украины. Определены проблемы, касающиеся капитализации банковской системы Украины. Дана характеристика преимуществ и недостатков доступа иностранных банков в банковский сектор Украины. Доказана це-

лесообразность и эффективность деятельности банков с иностранным капиталом на территории Украины.

Basic pre-conditions of access of foreign capital in the banking system of Ukraine are examined in the article. Problems which are up to capitalization of the banking system of Ukraine are certain. Given description to advantages and lacks of access of foreign banks in the bank sector of Ukraine. Expedience and efficiency of activity of banks is led to with a foreign capital on territory of Ukraine.

Постановка проблеми. Наявність в економіці будь-якої країни значних обсягів іноземного капіталу є ознакою макроекономічної стабільності, високого рівня довіри інвесторів до її законодавчої, виконавчої влади. Перш за все це стос-

ується не короткотермінових та спекулятивних інвестицій, а довгострокових й переважно прямих інвестицій. При цьому слід зазначити, що зменшення порівняно з минулими періодами або уповільнення темпів зростання іноземних інвестицій є прямою ознакою нестабільності та недовіри до країни.

Стратегія розвитку банківської системи має спрямовуватися на посилення можливостей банків щодо акумулювання заощаджень і перетворення їх на інвестиції. Стан банківської системи (рівень капіталізації, обсяг кредитів, відсоткова ставка, частка довгострокових кредитів, якість послуг) зумовлює кредитний потенціал банків, оптимальність розрахунків, можливості активізації фондкових операцій, обсяг інвестицій.

Світовий досвід свідчить, що будь-яка країна не може досягти економічної стабільності в умовах ізоляції себе від світової економічної системи. Саме взаємопроникнення окремих національних економік через механізм іноземних інвестицій, створення спільних транснаціональних корпорацій і становлять основу явища – глобалізація світової економіки.

Подальший розвиток банківської системи України значною мірою буде пов'язаний з глобалізаційними процесами, що відбуваються у світовій економіці. У зв'язку з цим дослідження проблеми доступу іноземного капіталу в банківську систему України, його вплив на підвищення рівня капіталізації набуває особливої актуальності.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Прихильники політики притоку іноземного капіталу вважають, що присутність іноземних банків буде позитивним фактором для розвитку банківської системи, оскільки підвищить рівень конкуренції, забезпечить надходження інвестицій, поліпшить обслуговування економіки України. Проте результати впливу іноземних банків на українську економіку і банківську систему недостатньо досліджені [14, с. 38–43].

Вихід іноземних банків на фінансово-банківську арену України розпочався у 1994 році. Лише за один рік було відкрито 12 банків з іноземними коштами. До 2000 року їх кількість зросла до 30. У 2001 році їх число стрімко зменшилося на третину, при ситуації зростання ВВП країни і банки отримали можливість розвиватися, кредитуючи реальну економіку [8, с. 86]. У зв'язку зі звууженням ринку державних цінних паперів, зниження рівня інфляції і зменшення дохідності банківських операцій іноземні інвестори надали перевагу виходу з ринку попри переорієнтації на інвестиційні кредити.

Слід зазначити, що проблемі приходу іноземного капіталу в банківську систему України приділяють увагу багато вітчизняних економістів та практиків. Вагомий внесок у розв'язання цієї проблеми зробили О. Балануца [1], О. Барановський [3], О. Кіреєв [6], В. Міщенко, Р. Набок [11], С. Моїсєєв [12], А. Росинський [16] та інші. Незважаючи на існуючі дослідження щодо проблеми приходу іноземного банківського капіталу у вітчизняну банківську систему, доцільно продовжувати наукові та практичні пошуки у даному напрямі.

Метою статті є дослідження припливу іноземного капіталу у вітчизняну банківську систему, вивчення позитивних та

негативних наслідків цього явища, формулювання пропозицій щодо забезпечення фінансової безпеки вітчизняних банків у відповідності до функціонування банків з іноземним капіталом.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до Закону України «Про банки і банківську діяльність» банк з іноземним капіталом – банк, в якому частка капіталу, що належить хоча б одному нерезиденту, перевищує 10 відсотків. Для створення банку з іноземним капіталом його засновники зобов'язані отримати попередній дозвіл Національного банку України [15].

Слід зазначити, що банківська система України сьогодні повністю відкрита для входження іноземного капіталу. Чинне законодавство дає можливість створювати в Україні банки із 100% іноземним капіталом, але з обов'язковою вимогою – це мають бути дочірні банки, що діють у правовому полі України. Створення ж філій іноземних банків, які не є самостійними юридичними особами, а лише структурними підрозділами головних банків, які знаходяться за кордоном і діяльність яких регулюється іноземним законодавством, може підірвати фінансову безпеку банківської системи.

Географічна експансія та консолідація банків вийшли далеко за межі окремих країн і охопили весь світ. Банки стають потужними фінансовими конгломератами, які є новим типом трансформованих, сфокусованих і регенованих універсальних банків.

В останні роки банківський сектор України зіткнувся з рядом проблем, однією з яких є неспроможність українських банківських установ конкурувати з іноземними, частка яких на вітчизняному ринку постійно зростає. Також таке становище поглиблюють процеси глобалізації, які мають безпосередній вплив на банківську систему України.

Фінансова криза на міжнародному ринку та економічна нестабільність в Україні визначили для банківських установ нове операційне середовище. Довгострокові інвестиції користуються серед населення меншим попитом, що, в свою чергу, негативно впливає на економічну діяльність підприємств. Наслідком цього може бути зростання простроченої заборгованості у кредитному портфелі банків. Слід врахувати і той факт, що робота з простроченою заборгованістю вимагає від банків нових методів і прийомів, які має включати фінансова безпека. Можливості позик на зовнішніх ринках у банків на сьогодні недостатні. Зростає процента вартість позик, Національний банк України стримує ліквідність гривні, що призводить до підвищення процентних ставок на міжбанківському ринку. У зазначеній ситуації рівень фінансової безпеки банківської системи визначається здатністю локалізувати вплив загроз, серед яких є визначення умов і ефективність функціонування банків з іноземним капіталом (табл. 1).

Банківський капітал є важливою складовою фінансового капіталу. Від банківського капіталу великою мірою залежить подальший поступ економіки України, її інтеграція у світову

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Таблиця 1. Загрози фінансовій безпеці банківським установам

№ п/п	Зовнішні загрози (макрорівень)	Внутрішні загрози (мікрорівень)
1	Глобальні банківські кризи. Причини виникнення: фінансова глобалізація; зменшення обсягів виробництва, погіршення платоспроможності підприємств-позичальників; надмірна кредитна експансія під час тривалого економічного підйому; вплив інфляції на банківський сектор; різке коливання товарних цін, цін на фінансові активи процентних ставок; вплив зовнішньоекономічних чинників [7, с. 18–22]	Недосконалість організації системи фінансового менеджменту в банку: некваліфіковане управління; помилки в стратегічному плануванні та прогнозуванні банківської діяльності; не достовірна оцінка прибутковості діяльності банку та капіталу банку і визначення джерел поповнення власного капіталу; виникнення конфлікту інтересів між акціонерами; значне вкладення коштів в основні засоби; не обґрунтовані високі виплати дивідендів чи повернення банком коштів, залучених на умовах субординованого боргу [17]
2	Механізм використання монетарних інструментів: рівень обов'язкового резервування, обсяги рефінансування НБУ, процентна політика, політика курсоутворення, система управління золотовалютними резервами	Недосконалість організації проведення основних банківських операцій: – кредитний процесу: частка прострочених відсотків і пролонгованих кредитів у кредитному портфелі; недостовірна інформація про позичальників; недосконала оцінка кредитного ризику; – цінні папери: необачлива політика, пов'язана з недостатньо прорахованою підпискою на цінні папери; вкладення коштів в неефективні проекти; використання фальшивих векселів, цінних паперів і гарантійних листів
3	Недосконалість банківського нагляду та регулювання: наявність економічних нормативів, що регламентують банківську діяльність, їх обґрунтованості й безумовного дотримання; застосування вимог до капіталу банків; система заходів попереднього реагування на проблеми банків та застосування пруденційних заходів впливу	Недотримання ліквідності банківської установи: нераціональна структура підрозділів, що займаються проведенням активних операцій, неврахування внутрішніми положеннями та процедурами у визначенні якості активів усіх особливостей, що притаманні проведенню операцій; не раціональна структура активів; дисбаланс між залученням і розміщенням коштів [19]
4	Не забезпечення фінансової стійкості банків відповідно до довіри до банківської системи та грошової системи і купівельною спроможністю національної валюти	Відсутність висококваліфікованого та чесного кадрового потенціалу банку: розтрата коштів банківськими службовцями; незаконне привласнення доходу; маніпуляції з витратами; зловживання реальними активами банку чи клієнта; дії, що виходять за межі повноважень управлінського персоналу банку; підробка документів або внесення до них фіктивних даних, незаконні бухгалтерські записи
5	Конкурентне середовище в банківській середі: методи. Що застосовуються в конкурентній боротьбі, проблема присутності іноземного банківського капіталу [9]	Слабкість маркетингової політики банку: відсутність ретельного аналізу ситуації на фінансовому ринку; невміння обирати партнерів; неефективна рекламна політика просування банківських продуктів на ринок банківських послуг
6	Система щодо запобігання та протидії відмиванню доходів, отриманих злочинним шляхом та фінансування тероризму [18]	Неефективна система фінансового моніторингу в банку: відсутність відповідального працівника, внутрішніх правил та програм проведення фінансового моніторингу, не обґрунтована політика «Знай свого клієнта» [10]
7	Нестійкість податкової, кредитної та страхової політики	Наявність каналів витоку інформації з банку: недостатні або невідповідні потребам банку інформаційні системи; відсутність надійної межфілійної інформаційної мережі
8	Несприятливі макроекономічні умови: загальноекономічна ситуація в країні та регіонах	Проблеми, пов'язані з ринковими ризиками: неочікувана загроза валютного, процентного та інших ризиків; неглибоке розуміння працівниками банку природи системних ризиків

спільноту. Основою для зміцнення банківської системи України, підвищення її надійності та стійкості до криз є достатній рівень капіталізації. Для того щоб розглянути сучасний стан розвитку банківського капіталу в Україні, варто проаналізувати динаміку основних показників, що характеризують власний капітал, активи та зобов'язання комерційних банків та визначення рівня капіталізації банків.

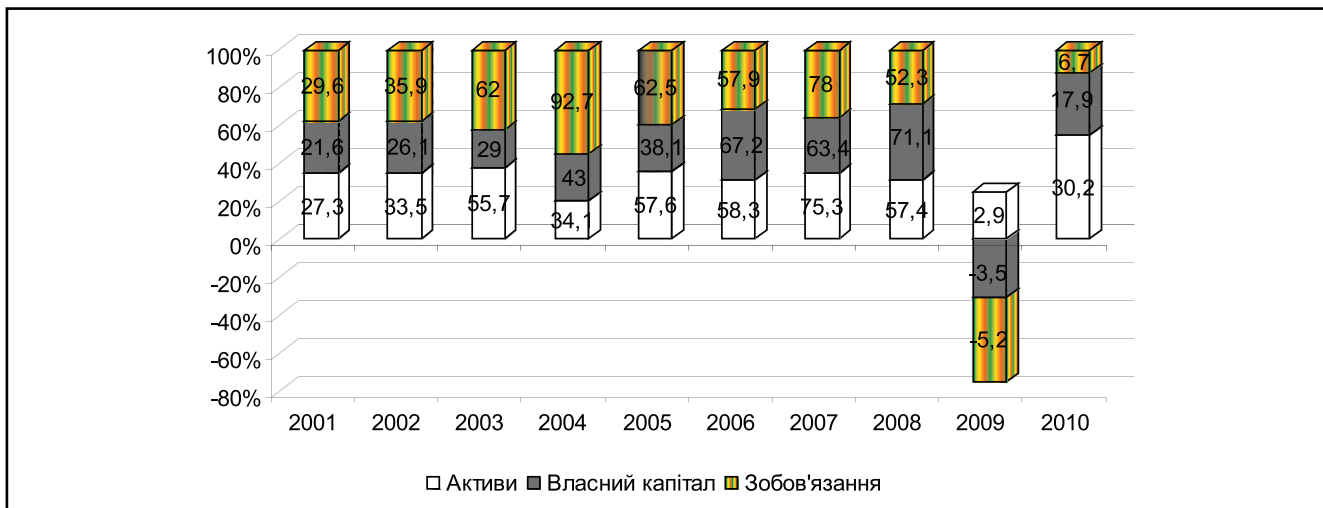
До 2007 року простежується позитивна динаміка основних показників банківської діяльності, зокрема, темпів зростання власного банківського капіталу, активів та зобов'язань банків (див. рис.).

Як свідчать дані рисунку, кризові явища в банківській системі, які відбулися у другій половині 2008 року, наклали

відбиток на рівень зростання капіталу банків та зобов'язань, які станом на 01.01.2010 р. мають темпи зниження.

Слід зазначити, що у 2009 році була завершена діагностика фінансових установ, метою якої було визначення потреб банківського сектору в додатковому капіталі. У зазначений період спостерігалася лібералізація вимог до якості капіталу, що дало можливість для банків враховувати у капіталі внески акціонерів ще до часу їх реєстрації, а також включати субординований борг в іноземній валюті.

Станом на початок 2010 року регулятивний капітал банківської системи становив 135,80 млрд. грн. (станом на 01.01.2009 р. – 127,07 млрд. грн.). балансовий капітал у 2009 році зменшився на 4,09 млрд. грн., оскільки збіль-

Темпи приросту активів, капіталу та зобов'язань банків України за період 2001–2010 років

* Складено [5].

шення статутних фондів (на 36,74 млрд. грн.) у значній мірі було невільовано збитками банківського сектору (38,45 млрд. грн. за 2009 рік) та уцінкою фінансових інструментів. На початок 2010 року у восьми банків власний капітал мав від'ємне значення (у семи з них діє тимчасова адміністрація: АТ «Сведбанк», «БІГ Енергія», Інпромбанк, Іпобанк, «Дністер», банк «Столиця», Трансбанк, «Арма») [5].

Слід зазначити, що впродовж останніх років спостерігається тенденція до зростання частки іноземного капіталу, зокрема російського, в сукупному банківському капіталі України. На банки зі 100-відсотковою участю іноземного капіталу припадає значна частина сукупного статутного капіталу і активів банківської системи України, що становить 40,6% від усього банківського капіталу. За даними НБУ,

станом на 01.01.2011 р. на території України зареєстровано 194 комерційних банків. Серед створених за участю іноземного капіталу діють 55 банківських установ, або 28,35% від загальної кількості банків, у тому числі 20 банків, або 10,3% від загальної кількості, зі 100-відсотковим іноземним капіталом (табл. 2).

Слід зазначити, що іноземні банки входять на новий ринок шляхом створення відділення чи філії, тобто органічного розвитку або шляхом придбання місцевого банку. Серед недоліків підходу органічного розвитку слід виділити виникнення необхідності досконалого процесу планування своєї діяльності відповідно до банківського законодавства України. Придбання суттєвого чи контрольного пакету акцій банку потребує ініціювання процедури реорганізації, що несе за

Таблиця 2. Банки з іноземним капіталом у загальній структурі банківських установ України (1991–2010) [13]

Роки	Загальна кількість банків	Кількість банків за участю іноземного капіталу	Кількість банків зі 100% іноземним капіталом	Частка банків з іноземним капіталом	Частка банків зі 100% іноземним капіталом
1991	76	–	–	0	0
1992	133	–	–	0	0
1993	211	–	–	0	0
1994	228	12	1	5,3	0,4
1995	230	12	1	5,2	0,4
1996	229	14	2	6,1	0,9
1997	227	22	6	9,7	2,6
1998	214	28	9	13,1	4,2
1999	203	30	8	14,8	3,9
2000	195	31	7	15,9	3,6
2001	189	28	6	14,8	3,2
2002	182	20	7	11,0	3,8
2003	183	20	7	10,9	3,8
2004	182	19	7	10,4	3,9
2005	186	23	9	12,3	4,8
2006	193	35	13	18,1	6,7
2007	198	47	17	23,7	8,6
2008	198	53	17	26,8	8,6
2009	197	52	18	26,4	9,3
2010	194	55	20	28,35	10,3

собою додаткові витрати на пошук і відрядження до придбаної банківської установи висококваліфікованих спеціалістів, переведення банку, що реорганізується, на операційну модель іноземного банку.

З точки зору управління активами банки з іноземним капіталом мають такі переваги: вища ефективність діяльності порівняно з вітчизняними банками; вища якість активів; розширення спектру банківських послуг; підвищення якості банківських послуг; зниження вартість банківських послуг; висока корпоративна культура та прозорість діяльності. З метою обґрунтування механізму притоку іноземного капіталу в банківську систему України доцільно виділити як переваги, так і недоліки цього процесу (табл. 3).

У цілому слід зазначити, що при збереженні негативних економічних процесів у країні, слабкого операційного середовища, а також нестабільній грошово-кредитній та валютній політиці, привабливість вітчизняного банківського ринку буде залишатися на низькому рівні унаслідок локальних та глобальних ризиків. Зазначений факт може призвести до відмови у підтримці західними материнськими структурами дочірніх підрозділів в Україні, останні з яких частково є збитковими та недокапіталізованими, а саме за підсумками 2009 року збиток отримали: «Райффайзен Банк Аваль», ПАТ «Промінвестбанк», АТ «ОТП банк», ПАТ «Альфа-Банк», ВАТ КБ «Надра», АКБ «Форум», АТ «Сведбанк», ВАТ «Кредитпромбанк», ПАТ «Універсал банк», АТ «Ерсте Банк», ПАТ КБ «Правекс банк», ВАТ «ВіЕйБі Банк», ПАТ «Кредобанк», АБ «Київська Русь», ПАТ «СЕБ банк», ВАТ «Піреус банк МКБ», ВАТ «БМ Банк», ПАТ «Фольськбанк», ПАТ «Кредит Європа банк», ВАТ «БГ банк», АТ «Місто-банк», Банк Петрокомерц-Україна, ПАТ «Банк Русский Стандарт» [5], тобто із 52 банків з іноземним капіталом майже половина збиткові. Обсяг короткострокового боргу банківської системи перед іноземними кредиторами на початок 2010 року становив \$6,1 млрд.

За специфікою своєї діяльності філії як структурні підрозділи іноземних банків не здійснюють формування капіталу. Таким чином, дохід, отриманий від їх діяльності на території Ук-

раїни, після сплати податку буде повністю переведений до іноземного банку. Тоді як прибутки українських банків (у тому числі і з іноземним капіталом) у переважному розмірі залишаються в Україні та направляються на капіталізацію банків.

Досвід багатьох держав із «перехідною економікою», де акцент був зроблений на зовнішні інвестиції, показав, що банківські системи цих країн майже повністю складаються з великих міжнародних банків.

За цих умов банки з іноземним капіталом починають справляти вирішальний вплив на характер та пріоритети економічного розвитку в цих державах, контролювати там найбільш ефективні сфери діяльності. При цьому ці банки мають специфічні, частіше всього не співпадаючі з національними інтересами стратегічні пріоритети. Більше того, рішення про умови надання кредитів можуть прийматися з урахуванням міжнародних клієнтів чи акціонерів материнського банку, що в більшості випадків може означати відмову у фінансуванні конкурентних виробництв.

Така схема розвитку банківської системи призведе до порушення цілісності економічних інтересів держави, суттєво гальмуючи розвиток національного виробництва, перш за все малого та середнього бізнесу. Наслідок – зростання безробіття та інших соціальних проблем, з якими протягом останніх років зіштовхуються країни Східної Європи, зокрема Польща. Для збереження економічного суверенітету країни доцільно було б запровадження системи державного регулювання присутності іноземного капіталу в сукупному капіталі банківської системи.

Слід зазначити, що у світовій практиці виділяють декілька принципів доступу іноземного капіталу в національні банківські системи.

Принцип національного режиму. Відсутність будь-якої дискримінації в порівнянні з національними інституціями [20]. Фактично це означає, що при ліцензуванні банківської діяльності враховується її національна належність, а у процесі діяльності банківської установи застосовуються подібні по відношенню до установ-резидентів норми банківського регулювання і нагляду. На практиці принцип національного

Таблиця 3. Переваги та недоліки присутності іноземних банків на території України [8, с. 90]

Переваги	Недоліки
Прискорене впровадження передових методів банківської діяльності	Диференціація у наданні кредитів у відповідності до зміни економічної ситуації в державі
Визначення оптимальної структури і якості кредитного портфелю	Ініціація банкрутства місцевих банків, які неспроможні конкурувати з іноземними банками
Зростання обсягу кредитних ресурсів та посилення стабільності їх джерел	Проведення банками спекулятивної діяльності, за відсутністю надання якісних банківських послуг
Впровадження комплексного підходу обслуговування різних клієнтів	Проблеми банківського нагляду за іноземними банками
Здешевлення банківських послуг	Прихід іноземних банків, які мають низький міжнародний рейтинг
Запровадження фінансових механізмів фінансового оздоровлення, реорганізації та реструктуризації банків	Відтік національних банківських ресурсів закордон
Впровадження принципів банківського нагляду і регулювання (Базель II)	Обмеження доступу національних позичальників до внутрішніх заощаджень
Ведення ефективного фінансового моніторингу банків	

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

режиму використовується зазвичай на підставі міждержавних угод (ОЕСР, ВТО, ЄС).

В ОЕСР, наприклад, він діє лише у частині регулювання і нагляду за діяльністю банківських установ, які контролюються нерезидентами з країн – членів ОЕСР [20]. У рамках ЄС принцип національного режиму реалізується через прийняття єдиних стандартів банківського регулювання і нагляду, включаючи впровадження принципу єдиної банківської ліцензії та визначення переліку видів банківських операцій, які належать взаємному визнанню на території країн – членів ЄС [21].

Принцип взаємності. Зазначений підхід передбачає, що країна, яка дозволяє створення іноземного банку на власній території, діяльність якого контролюється нерезидентом, за правилами, які дозволені для створення банків країни, що приймає на території країни походження нерезидента. Принцип взаємності має місце у законодавстві Канади, Іспанії, Японії, Швейцарії. Федеральне законодавство США де-юре визначає національний режим як на допуск, так і на регулювання, де-факто закони окремих штатів по відношенню прийняття рішень про ліцензування банків, які контролюються нерезидентом.

Принцип консолідованого нагляду за діяльністю банків, які функціонують у транснаціональному масштабі, їх структурних підрозділів, що передбачає спільну участь у наглядових заходах як країни, де створюється іноземний банк, так і країни походження [21]. Представництва іноземних банків не підпадають під цей принцип, оскільки не здійснюють банківських операцій. Наглядові заходи реалізуються за трьома напрямками: платоспроможність, ліквідність та конверсійні операції. Розподіл функцій нагляду за платоспроможністю залежить від типу установи, яка створюється за участю нерезидента. Моніторинг за спроможністю іноземного дочірнього банку відповідати за своїми зобов'язаннями покладається на обидві сторони. Оскільки платоспроможність материнського банку може бути адекватно оцінена з урахуванням фінансового положення усіх підконтрольних філіалів.

Моніторинг стану ліквідності іноземного філіалу підпадає під компетенцію країни перебування. Аналіз конверсійних операцій і відкритих валютних операцій здійснюється на спільній основі. В межах зазначеної моделі компетентні наглядові органи держав інформують один одного про фінансовий стан або виявлених правопорушеннях.

Іноземні інвестиції в банківській системі беззаперечно важливі з точки зору надходжень додаткових фінансових ресурсів, нових банківських технологій, підтримки конкуренції між банками тощо.

Разом із тим все це виправдано, коли вже склалася національна банківська система, що спирається на власну ресурсну базу.

Однак відомо, що рівень монетизації в Україні (близько 30% від ВВП) є значно нижчим від країн із розвинутою економікою, де цей показник наближається до розміру ВВП або навіть перевищує його. Суттєво меншим є і сам розмір ВВП.

В умовах, коли ці показники є не порівняними, прихід в Україну іноземних філій, діяльність яких буде регулюватися розміром капіталу материнського банку, поставить іноземні банківські установи в заздалегідь більш вигідне становище при неможливості з боку українських банків скласти їм адекватну конкуренцію.

Для порівняння можна сказати, що активи та капітал всієї банківської системи України є меншими від середнього європейського банку. За цих умов не буде виконуватися принцип «рівних конкурентних можливостей», який підтримується багатьма міжнародними організаціями.

Висновки

У цілому можна зробити висновок про те, що між фінансовою безпекою та ефективністю присутності іноземного капіталу у вітчизняній банківській системі існує тісний взаємозв'язок, який має прояв через визначення цілей прибуткової та стабільної банківської діяльності; забезпечення захисту інтересів вкладників; створення системи захисту від загроз, які постають перед банківською системою.

Для розширення сфери впливу іноземного банківського капіталу необхідно уникати його надмірної концентрації та монополізації на одному із сегментів ринку банківських послуг; забезпечувати належний рівень прозорості джерел зовнішнього інвестування; стимулювати не тільки приплив іноземних коштів у вітчизняну банківську систему, а й запозичувати передовий досвід, передусім новітній менеджмент та технології ведення банківського бізнесу, нових послуг і продуктів, програмного забезпечення, що заохочувало б вітчизняні банки до підвищення рівня обслуговування власної клієнтури.

Для забезпечення фінансової безпеки банківської системи України від необґрунтованого притоку іноземного капіталу необхідно вирішити такі питання:

- досягнення європейського рівня монетизації економіки та зменшити частку поза банківського обігу грошей;
- розробка ефективних схем концентрації банківського капіталу;
- запровадження системи управління грошовими потоками в державі, сконцентрувавши їх у провідних банках на пріоритетних напрямках розвитку держави;
- законодавчий захист українських банків, які кредитують пріоритетні напрями економіки;
- розробка механізму захисту інтересів вкладників у банках з іноземним капіталом;
- удосконалення процедури нагляду та регулювання діяльності банків з іноземним капіталом;
- з метою захисту національної банківської системи приділити більш уваги підвищенню її конкурентоспроможності, а саме: розробка державної політики розвитку і підтримки національних банків; розробка банками власних стратегій реформування та змін в менеджменті;
- створення умов для надходження національних інвестицій до капіталу банків на підставі сприяння легалізації некримінальних капіталів, сприяння виходу акцій банків на

фондовий ринок, законодавче забезпечення правого захисту міноритарних акціонерів;

– уряду більше уваги приділяти роботі по підвищенню суверенного рейтингу України;

– розробити стратегію встановлення певних обмежень на діяльність банків з іноземним капіталом на найближчі п'ять років з метою уникнення відтоку капіталу за кордон у разі кризових явищ;

– обмеження розміру іноземного капіталу (включаючи приписаний капітал філій іноземних банків) в банківській системі України 25% від його загальної суми; відкриття філій іноземних банків через 6 місяців після одержання Україною суверенного рейтингу не нижче «А». Остання пропозиція не суперечить чинним нормам міжнародного права. Навпаки, з міжнародно-правової точки зору вона є цілком правомірною, оскільки пунктом 2 Додатку щодо фінансових послуг до Генеральної угоди про торгівлю послугами СОТ [4] передбачається здійснення державами заходів, «які диктуються міркуваннями обачливості» або які необхідні «для забезпечення цілісності і стабільності фінансової системи»;

– використання принципу взаємності присутності іноземного капіталу в банківській системі України.

Література

1. Балануца О.О. Проблеми та шляхи розвитку державного і недержавного гарантування іноземних інвестицій в Україні [Текст] / О.О. Балануца // Формування ринкових відносин в Україні. – 2008. – №9. – С. 65–70.
2. Барановський О.І. Банківська безпека: проблема виміру [Текст] / О.І. Барановський // Економіка і прогнозування. – 2006. – №1. – С. 7–26.
3. Барановський О.І. Іноземний капітал на ринках банківських послуг України, Росії та Білорусії [Текст] / О.І. Барановський // Вісник Національного банку України. – 2007. – №9. – С. 12–20.
4. Генеральна угода про торгівлю послугами [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=981_017
5. Дані фінансової звітності банків України на 01.01.2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/Finance_b/2010/01.01.2010/fin_state.htm
6. Кіреєв О.І. Роль іноземного капіталу у розвитку міжбанківської конкуренції в Україні [Текст] / О.І. Кіреєв, О.П. Жак // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. Т. 9. – С. 78–84.
7. Коваленко В.В. Антикризове управління в забезпеченні фінансової стійкості банківської системи: монографія [Текст] / В.В. Коваленко, О.В. Крухмаль. – Суми: УАБС НБУ, 2007. – 198 с.
8. Коваленко В.В. Доступ іноземного капіталу в банківську систему України в умовах поглиблення інтеграційних процесів [Текст] /
- В.В. Коваленко // Вісник соціально-економічних досліджень. Вип. 24 / Одес. держ. екон. ун-т. – Одеса: ОДЕУ, 2006. – С. 86–92.
9. Коваленко В.В. Іноземний капітал і фінансова безпека банківської системи України [Текст] / В.В. Коваленко // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. Т. 16. – Суми, 2006. – С. 43–53.
10. Коваленко В.В. Міжнародний досвід у сфері запобігання та протидії відмиванню доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму: монографія / Коваленко В.В. Дмитров С.О., Єжов А.В. – Суми: УАБС НБУ, 2007. – 112 с.
11. Міщенко В. Роль іноземного капіталу в банківському секторі країни [Текст] / В. Міщенко, Р. Набок // Вісник Національного банку України. – 2005. – №10. – С. 38–44.
12. Моисеев С.Р. Иностранные банки: стратегия проникновения на рынок [Текст] / С.Р. Моисеев // Международный бухгалтерский учет. – 2005. – №6. – С. 44–51.
13. Основні показники діяльності банків України [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/Bank_supervision/dynamics.htm
14. Патрікац Л. Проблеми та перспективи розвитку банківської системи України [Текст] / Л. Патрікац, Д. Крохмалюк // Вісник Національного банку України. – 2004. – №1. – С. 38–43.
15. Про банки і банківську діяльність: Закон України Закон України «Про банки і банківську діяльність» №2121-III від 07.12.2000 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2121-14>
16. Росинский А. Иностранные банки в Украине: 15 лет истории [Текст] / А. Росинский // Финансовые риски. – 2008. – №1. – С. 44–49.
17. Сало І.В. Фінансовий менеджмент банку: навчальний посібник [Текст] / Сало І.В., Криклій О.А. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2007. – 314 с.
18. Фінансовий моніторинг в банку: Навч. посібник / С.О. Дмитров, В.В. Коваленко, А.В. Єжов, О.М. Бережний; За ред. С.О. Дмитрова, В.В. Коваленко. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2008. – 336 с.
19. Шпачук В. Найпоширеніші проблеми в банківській діяльності та першочергові заходи щодо їх вирішення [Текст] / В. Шпачук // Вісник Національного банку України. – 2002. – №10. – С. 45–46.
20. OECD Declaration on International Investment and Multinational Enterprises. – OECD. – 1976. – 21 June. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.oecd.org/document/53/0,3343,en_2649_34887_1933109_1_1_1_1,00.html
21. Principles for the Supervision of Banks' Establishments. – BIS. – 1983. – May. Second Council Directive of 15 December 1989 (89/646/EEC). Annex List [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.berr.gov.uk/files/file11504.pdf>